

กระบวนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

บนฐานประชาธิปไตยชุมชน

Management Process of Khuanru Civic Council, Rattaphum District, Songkhla Province Based on Democratic Community

อัศวศิริ ลาปี่¹ และ ภาณุ ธรรมสุวรรณ²
Aussiri Lapie¹ and Panu Tumsuwan²

Received : 5 ก.ค. 2561
Revised : 22 ก.ย. 2561
Accepted : 24 ก.ย. 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา รวมทั้งศึกษาปัจจัยหนุนเสริมที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จจากการนำประชาธิปไตยระดับชุมชนสู่การพัฒนาศักยภาพของสภาพแวดล้อมตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนของสภาองค์กรชุมชนและตัวแทนหน่วยราชการส่วนท้องถิ่น หน่วยละ 9 คน รวมทั้งสิ้น 27 คน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบการศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า

กระบวนการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมตำบลควนรู นับเป็นผลผลิตสำคัญของการก่อรูปจากการเมืองสมานฉันท์ซึ่งมีขอบข่ายการดำเนินงานด้วยกลไก “การจัดการตนเอง 8 ระบบ 30 แหล่งเรียนรู้” นอกจากนี้การขับเคลื่อนการดำเนินงานของสภาพแวดล้อมตำบลควนรู ในลักษณะของการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่จะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยการเสริมสร้างอำนาจให้ประชาชนมีบทบาทผ่านช่องทางที่กำหนดไว้ร่วมกับองค์กรทางการเมืองทั้ง 3 ฝ่าย ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นและสภาองค์กรชุมชนอีกด้วย ขณะเดียวกันภายใต้กลไกการสร้างความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนสู่การเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ตำบลควนรูดังกล่าวมีความสอดคล้องกับอุดมการณ์ประชาธิปไตยในระดับของการจัดการตนเองหรือแนวคิดชุมชนประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, ประชาธิปไตยชุมชน, สภาพแวดล้อมตำบลควนรู

Abstract

This research aimed to study management process of civic council in terms of area based on Khuanru Council, Rattaphum District, Songkhla Province and to study the supplementary factors of success by democratic community applied to development potentiality of Khuanru civic council. The qualitative

¹ อาจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ
อีเมล: sirin.a@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการทรัพยากรมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

¹ Lecturer of Public Administration and Human Resource Management, Humanities and Social Sciences, Thaksin University,
Email: sirin.a@hotmail.com

² Associate professor of Public Administration and Human Resource Management, Humanities and Social Sciences,
Thaksin University

research method used included documents and in-depth interview. The samples were 27 members of local government, members of community organization councils and sub-district and head villagers. The obtained were analyzed through content analysis technique and spatial context. The result found management of Khuanru civic council was operated by self-organization on “8 system and 30 learning center”. In addition, Khuanru civic council network has a relationship with 3 political solidarity from local government organization, provincial administration and community organization council. In the meantime the citizenship was related to creative mechanism to Khuanru citizenship consistent with democratic ideology at the level of self management and communitarianism.

Keywords : Management Process, Democratic Community, Khuanru Civic Council

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยถือว่าเป็นระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน เพื่อร่วมกันในการปกครองตนเองหรือเป็นการปกครองโดยประชาชน ซึ่งหมายถึงประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพในการดำรงชีพอ่างอิสระ ซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญของ “ประชาธิปไตย” ดังนั้น “ประชาชน” หรือ “คน” ในระบอบประชาธิปไตยจึงมีความสำคัญ เนื่องจากคนมีความหลากหลายภายใต้หลักสิทธิ เสรีภาพและเสมอภาค ดังนั้นการบริหารจัดการประเทศให้ดำเนินไปตามหลักประชาธิปไตยอย่างราบรื่น ไม่ใช่แค่มีเพียงรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น ประชาชนต้องมีความเป็น “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตยด้วย กล่าวคือเป็นสมาชิกของสังคมที่ใช้สิทธิ เสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่างจึงจะทำให้ประชาธิปไตยประสบความสำเร็จได้ (โชคชัย ลิ้มประดิษฐ์, 2552 : 65) ทั้งนี้แนวทางที่จะทำให้อำนาจเมือง ประสบความสำเร็จภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงนั้นจำเป็นต้องนำหลักการพื้นฐานที่สำคัญมาประกอบสร้างเพื่อให้สอดคล้องกับระบบและสถาบันในโครงสร้างทางการเมืองให้มีความเหมาะสมอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะแนวคิดการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 รวมทั้งฉบับปี พ.ศ. 2560 ด้วยโดยมีหลักการที่สำคัญ คือ รัฐต้องกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการปกครองตนเองของท้องถิ่นเพื่อให้สามารถตัดสินใจในกิจการในท้องถิ่นได้เองโดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และยังกำหนดในรายละเอียดว่ารัฐต้องให้ความเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการกำกับการปกครอง การบริหารเท่าที่จำเป็นตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศโดยรวม (สวิง ตันอุด และไพสิฐ พาณิชยกุล, 2556 : 72)

อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจถือว่าเป็นกระบวนการทางสังคม (Social Process) รูปแบบหนึ่งที่มีขั้นตอนซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับกลุ่มคนหลากหลาย ซึ่งปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับการกระจายอำนาจที่ผ่านมา นั้น ถือได้ว่าเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น ทั้งนี้เพราะเป้าหมายสูงสุดแห่งการกระจายอำนาจก็คือ การทำให้อำนาจที่แท้จริงเป็นของประชาชน ซึ่งนับเป็นต้นตอของปัญหาที่ไม่สามารถทำให้เกิดการแก้ไขปัญหาได้ทั้งระดับนโยบายและชุมชน คือเรื่องการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง ในขณะที่เดียวกันการกระจายอำนาจที่ผ่านมา กลับต้องเผชิญกับอุปสรรคที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ ในชุมชนท้องถิ่นเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “การแตกตัวทางสังคม” (Social Differentiation) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวได้ก่อให้เกิดการแบ่งช่วงชั้นทางสังคม ซึ่งถึงแม้สถานการณ์ดังกล่าวจะไม่ได้เกิดขึ้นในทุก ๆ ท้องถิ่น แต่ก็สามารถพบเห็นสถานการณ์ในลักษณะนี้ได้โดยทั่วไป (ชัยณรงค์ เจริญนวน และสิตางค์ เจริญวงศ์, 2556 : 38) ซึ่งวิธีที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่หลากหลายของชุมชนดังกล่าวนี้ จำต้องมีการปรับชุดความคิดนโยบายสาธารณะและนวัตกรรม

เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและแก้ปัญหาสังคมในชุมชนของตนเอง พร้อม ๆ กับการพัฒนาความเข้มแข็งของภาคประชาชน ในการบูรณาการปัญหาหลากหลายรูปแบบในลักษณะของการจัดตั้งสมาคม เครือข่าย มูลนิธิและโดยเฉพาะ “สภาพลเมือง” ซึ่งแม้ว่ากระแสดวงความคิดของสภาพลเมืองได้ถูกแบ่งออกเป็น สองกระแสใหญ่ที่มีความแตกต่างกันระหว่างกระแสดวงความคิด แบบนักวิชาการกับกระแสดวงความคิดแบบชาวบ้าน แต่อย่างไรก็ตามตัวอย่างของสภาพลเมืองที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางทั้ง จากสองกระแสดังกล่าว คือ สภาพลเมืองตำบลควนรู อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา (องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู, 2555 : 21) ซึ่งนับเป็นการก่อรูปสำคัญของกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับพื้นที่ที่น่าสนใจ

สภาพลเมืองตำบลควนรู อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา โดยถือเป็นตัวแบบในการศึกษาแนวทางบริหารจัดการ ในลักษณะของสภาพลเมืองอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งได้สถาปนาขึ้นในปี พ.ศ. 2544 จากการเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้ร่วม แลกเปลี่ยนความคิดเมื่อมีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นครั้งใหม่ โดยใช้กระบวนการคัดสรรผู้นำผ่านวงพูดคุยแลกเปลี่ยน ปรีกษาหารือของคน ในชุมชน โดยเมื่อได้ฉันทมติเป็นที่เห็นพ้องร่วมกัน จึงมีมติให้ผู้ที่ได้รับการเห็นชอบจากการหารือของ ภาคประชาชนเป็นผู้ลงสมัคร เป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่เพียงผู้เดียวโดยที่ไม่มีการแข่งขัน ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยน ครั้งสำคัญด้วยแนวคิดการเมือง เชิงสมานฉันท์จนก่อเป็นพลังความร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม อย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเป็นต้นมา ประกอบกับกระแสการปฏิรูปประเทศไทยในปัจจุบันส่งผลให้กลไกการเมืองระดับต่าง ๆ ต้องยึด แนวทางส่งเสริมให้พื้นที่ของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างความเข้มแข็งมากขึ้น ด้วยการสร้างการเรียนรู้ทางการเมืองให้เกิดกับ ประชาชนอย่างกว้างขวางเพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ของการกระจายอำนาจการปกครอง คือ การสร้างองค์กรปกครองท้องถิ่น ให้เป็นของประชาชนอย่างแท้จริงนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าจะต้องมีความพยายามในการสร้างกลไกที่เป็นเสมือนสะพาน ในการ เชื่อมร้อยระหว่างภาคประชาชนกับองค์กรปกครองท้องถิ่นท่ามกลางสถานการณ์แห่งการแตกตัวและการแบ่งช่วงชั้นทางสังคมนั้น คือ ภาพของข้อเสนองานจัดตั้ง “สภาพลเมืองตำบลควนรู” ดังกล่าวจึงนำมาสู่ประเด็นคำถามอันเป็นโจทย์หลักของงานวิจัย คือ รูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการสภาพลเมืองตำบลควนรู มีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งอย่างไร ปัจจัยหนุนเสริม ใดบ้างที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จของสภาพลเมืองตำบลควนรู โดยสะท้อนให้เห็นถึงบริบทสำคัญ อันจะนำไปสู่การขยายองค์ความรู้ ใหม่ในการอธิบายชุดกลไกของอุดมการณ์ทางการเมืองการปกครอง ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยที่ต้องให้ความสำคัญกับความเป็นพลเมือง อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการสภาพลเมืองตำบลควนรู อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยหนุนเสริมที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จรวมทั้งการนำกลไกประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น ไปใช้พัฒนา

ศักยภาพของสภาพลเมือง

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ จะมุ่งเน้นระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นหลักเพื่อตกผลึก องค์ความรู้รวมทั้งวิพากษ์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสู่การอธิบายปรากฏการณ์ให้มีความชัดเจน และตอบวัตถุประสงค์ การวิจัยจากบริบทสำคัญของหน่วยวิเคราะห์ที่เป็นกรณีศึกษาพื้นที่ตำบลควนรู อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลาซึ่งถือเป็นหน่วย การปกครองที่เปิดให้มีกิจกรรมทางการเมืองที่หลากหลาย นอกจากนี้รูปแบบการสร้างกิจกรรมประชาธิปไตยในทางการเมืองแล้ว ยังปรากฏการสร้างกิจกรรมประชาธิปไตยในทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอย่างควบคู่กันด้วย ดังกล่าวจึงสะท้อนถึงบริบท และนิยามของสภาพลเมืองได้อย่างชัดเจน ผ่านรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยใช้การเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยมุ่งวิเคราะห์บริบทของสภาพเมืองตำบลควนรู อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา สู่กระบวนการสังเคราะห์รูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฝ่ายราชการส่วนท้องถิ่น รวมทั้งฝ่ายสภาองค์กรชุมชนซึ่งกำหนดกลุ่มตัวอย่างฝ่าย/หน่วยละ 9 คน รวมทั้งสิ้น 27 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ส่วนทั้งในส่วนของการสำรวจองค์ความรู้จากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนของการลงพื้นที่ภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ที่สามารถให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยการกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักจะใช้เทคนิคการเก็บตัวอย่างในเชิงคุณภาพ คือ การเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยพิจารณาจากลักษณะการก่อรูปของสภาพเมืองจากฐานข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและกระบวนการสัมภาษณ์จนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (Data Satiation) โดยคณะผู้วิจัยจัดกลุ่มเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งสิ้น 27 คน ตามรายละเอียดของแต่ละภาคส่วนจากฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่

2.1 นายกองค้การบริหารส่วนตำบลและและสมาชิกสภาองค์กรบริหารส่วนตำบล จำนวน 9 คน

2.2 สภาองค์กรชุมชนตำบลควนรู อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา จำนวน 9 คน

2.3 ฝ่ายท้องถิ่น จากกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 9 คน จาก 9 หมู่บ้าน

ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงการจัดวางสัดส่วนของข้อมูลที่คาดว่าจะได้รับให้มีความสอดคล้องกันทั้งในเชิงคุณภาพและปริมาณของกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้เป็นการนำเอาข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยมาจัดกระทำให้เป็นระบบและหาความหมายแยกแยะองค์ประกอบ รวมทั้งเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูลเพื่อที่จะนำไปสู่การตีความ ซึ่งจะเป็นการทำความเข้าใจต่อบริบท ปรากฏการณ์และการเสริมพลังของปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อแสวงหารูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการสภาพเมืองตำบลควนรู อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลาได้อย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่การตรวจสอบข้อมูลคณะผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบ Investigator Triangulation โดยการนำข้อมูลกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงและเพื่อแสวงหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกัน (สูกางค์ จันทวานิช, 2547) ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎีรวมทั้งการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูลประกอบกันด้วย

สรุปผล

การนำเสนอผลการวิจัยในแต่ละส่วนภายใต้กรอบการดำเนินการครั้งนี้อยู่บนฐานความคิดของการตกผลึกองค์ความรู้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางและวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ซึ่งการนำเสนอผลการวิจัยที่แบ่งเป็น 2 ส่วน ตามเนื้อหาและข้อค้นพบจากกระบวนการวิจัยที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. รูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการสภาพเมืองตำบลควนรู อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา

บริบทของการก่อรูปสภาพเมืองตำบลควนรู อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา อันเนื่องมาจากความแตกแยกของควนควนรูเป็นผลมาจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2541 และ พ.ศ. 2543 มีการเลือกตั้งกำนัน มีการแข่งขันกันอย่างจริงจังเองจึงผู้สมัครต่างยึดมั่นในศักดิ์ศรีและไม่ได้ ต่างต่อสู้ดิ้นรนเพื่อหาคะแนนเสียงสนับสนุนตนเองทั้งที่ต่างฝ่ายก็เป็นเครือญาติกัน ผลจากการเลือกตั้งดังกล่าวได้สร้างความขัดแย้งและสร้างความร้าวฉานในหมู่เครือญาติให้เด่นชัดขึ้น ชาวบ้านเริ่มเบื่อหน่ายต่อระบบการเลือกตั้งที่เกิดขึ้น มีการจับกลุ่มกันวิพากษ์และวิเคราะห์ถึงผลที่เกิดขึ้นอันไม่เป็นผลดีต่อชุมชน นับเป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่

การเปลี่ยนแปลงในเวลาต่อมาซึ่งจุดเปลี่ยนสำคัญดังกล่าวของการบริหารจัดการตำบลควนรู้ได้เกิดการปรับระบบความคิดขึ้นในปี พ.ศ. 2544 หลังจากการสั่งสมความรู้ เรียนรู้ จนก้าวสู่การมีกระบวนการชุมชนในการสร้างความสมานฉันท์ กลไกสำคัญคือ การที่มีผู้นำที่ตีใจกว้าง มีการเปิดโอกาสให้ชาวชุมชนได้เข้ามาร่วมไม่ร่วมมือแลกเปลี่ยนความคิด ทั้งนี้เมื่อมีการเลือกตั้งครั้งใหม่ ชุมชนควนรู้ใช้กระบวนการคัดสรรผู้นำทางการ โดยผ่านวงคุยแลกเปลี่ยนของชุมชน “จุดเปลี่ยนครั้งนี้ก็ด้วยทุนทางสังคมของ ควนรู้ ที่มีผู้นำชุมชน ครูและชาวบ้านที่มีจิตสำนึกสาธารณะรักถิ่นฐานไม่ยอมเห็นความริ้วฉานในชุมชนเกิดขึ้นจนก่อเป็นพลัง หนุนไปสู่การสร้างความร่วมมือกันของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม” (ถัน จุลนวล, 2559 : สัมภาษณ์)

ทั้งนี้การก่อรูปของชุดปรากฏการณ์ “การเมืองสมานฉันท์” ที่พยายามลดข้อจำกัดเกี่ยวกับการจัดการเลือกตั้ง ระดับท้องถิ่นเมื่อปี พ.ศ. 2544 และด้วยสาระสำคัญของการพัฒนาระดับกลไกการใช้อำนาจปกครองตนเองตามระบอบ ประชาธิปไตยจากทุนเดิมคือ “สภาประชาชนตำบลควนรู้” ตาม พ.ร.บ. สภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 จากการทำเนิงานของ ศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชน จึงทำหน้าที่เสมือน “สภาประชาชน” มีเวทีพูดคุยปรึกษาหารือ เรียนรู้ ร่วมกันของผู้นำกลุ่มองค์กร โดยศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนและสภาองค์กรชุมชนร่วมกันวางกติกา/ข้อตกลงในการดำเนินการ ของสภาประชาชน โดยใช้ประกาศกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2551 ว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชน และพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551 เป็นเครื่องมือในการพัฒนาความเข้มแข็งโดยร่วมมือกับองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐในการจัดการการบำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่รวมถึงทำหน้าที่เป็น แกนกลางเชื่อมโยงด้วยการจัดระบบการบริหารจัดการศูนย์ มีการคัดเลือกคณะทำงานและการประชุมร่วมกันของทุกภาคส่วน ทุกวันที่ 20 ของเดือน ซึ่งปัจจุบันพบว่ามีกลุ่ม/องค์กรชุมชน/เครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตำบลและเป็นสมาชิก ของสภาองค์กรชุมชนรวม 13 เครือข่าย 101 กลุ่ม/องค์กรมีการประสานการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ภายใต้อำเภอ 8 ระบบ 30 แหล่งเรียนรู้เป็นฐานการสร้างงานพัฒนาชุมชนเข้มแข็งร่วมกับท้องถิ่น ท้องที่และสภา ประชาชนส่วนอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกงานด้วยฐานการพัฒนาที่เป็นฐานสำคัญด้วยการดำเนินงานเครือข่ายจัดตั้งสภา พลเมืองควนรู้ นั้น พบว่ามีการดำเนินงานด้วยแนวคิด “การจัดการตนเอง 8 ระบบ 30 แหล่งเรียนรู้” ของเครือข่ายสภาพลเมือง ตำบลควนรู้ โดยเฉพาะระบบที่ 1 ซึ่งถือเป็นระบบบริหารจัดการตำบลระบบหลัก หรือ “เป็นหัวใจ” ในการบริหารจัดการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ระบบที่ 1 ระบบบูรณาการเชื่อมโยงสู่การหนุนเสริมไปยังอีก 7 ระบบให้มีแนวทางการขับเคลื่อนไปด้วยกัน
ทั้งระบบ

ระบบที่ 2 ระบบการเรียนรู้สู่ความยั่งยืน เป็นระบบพัฒนาที่ดำเนินการที่ดำเนินการให้การเรียนรู้พัฒนาต่อเนื่อง เพื่อเป้าหมายการดำเนินการให้เป็นตำบลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ระบบที่ 3 ระบบความมั่นคงทางอาหารและสัมมาชีพ เป็นระบบที่มีกลุ่มกิจกรรมเกี่ยวกับการดำรงชีพของคน ในชุมชน โดยอาศัยภูมิปัญญาและเทคโนโลยีเพื่อให้เกิดความมั่นคงในการดำรงชีวิต

ระบบที่ 4 ระบบการบริหารจัดการทุนทางสังคม เป็นระบบที่ส่งเสริมให้มีการพึ่งตนเองและบริหารจัดการทุน ในชุมชนเพื่อป้องกันหรือแก้ปัญหาการผลิตโดยอาศัยทุนเป็นองค์ประกอบ

ระบบที่ 5 ระบบเศรษฐกิจชุมชน เป็นระบบที่ส่งเสริมการเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายและการบริหารชีวิตตาม หลักเศรษฐกิจพอเพียง

ระบบที่ 6 ระบบสวัสดิการชุมชน เป็นระบบที่มุ่งหวังให้คนในชุมชนมีความมั่นคงในชีวิตปัจจุบันและอนาคต โดยการไม่ประมาทและอาศัยการรวมพลังเอื้ออาทรต่อกัน

ระบบที่ 7 ระบบการเรียนรู้ของเด็กเยาวชนและสตรี เป็นระบบที่มุ่งหวังต่อการสร้างความมั่นคงของการเป็นมนุษย์ อย่างมีระบบและมีศักดิ์ศรีอย่างยั่งยืน

ระบบที่ 8 ระบบสุขภาพชุมชน เป็นระบบที่มุ่งประเมินผลการเป็นตำบลสุขภาพโดยเริ่มตั้งแต่สุขภาพกาย สุขภาพใจ สู่กระบวนการสร้างสุขภาพสิทธิชุมชนร่วมกัน

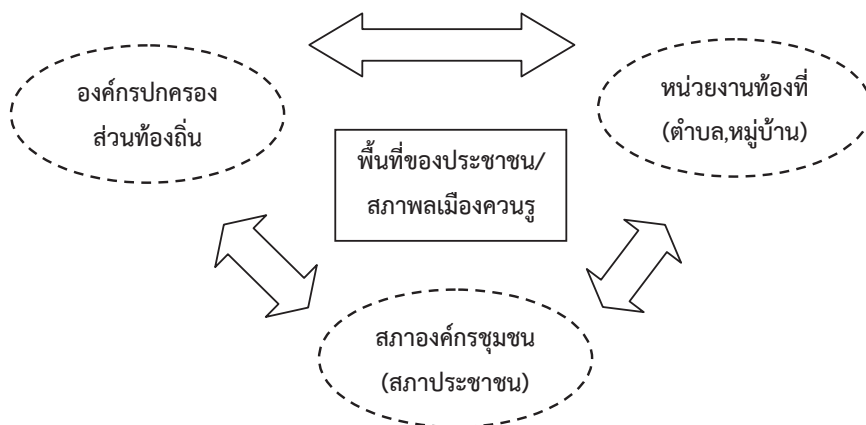
ในขณะเดียวกันผลผลิตอันเกิดจากการก่อรูปจากความร่วมมือที่นำไปสู่การจัดตั้งกลไกทางการเมืองผ่าน “สภาพลเมืองตำบลควนรู” นั้นได้เริ่มขับเคลื่อนกระบวนการอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ด้วยกระบวนการเชื่อมร้อยเครือข่ายของหน่วยงานที่นำไปสู่การประกอบสร้างของภาคีเครือข่ายที่มีความสัมพันธ์กันในเชิงพื้นที่ตำบลควนรู “ทั้งในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรู ในบริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความร่วมมือของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน จากหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งสภาองค์กรชุมชนที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเปิดพื้นที่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชน” (ศักดิ์ชัย พูลผล, 2559 : สัมภาษณ์) ผ่านรูปแบบการประกอบสร้างของภาคี 3 ฝ่าย ซึ่งสะท้อนเงื่อนไขการก่อรูปของภาคีเครือข่ายที่สำคัญ ประกอบด้วย

1) องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู ในฐานะกลไกขับเคลื่อนผ่านตัวแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากกฎหมายที่สำคัญ คือ บทบัญญัติจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 เป็นฐานการดำเนินการ รวมทั้งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และกฎหมายอื่น ๆ ที่ให้อำนาจไว้

2) หน่วยงานราชการระดับท้องที่ อันประกอบด้วยเครือข่ายระดับตำบลและหมู่บ้าน ผ่านตัวแบบการประสานเชื่อมร้อยเครือข่ายของกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้ง 9 หมู่บ้าน ที่อาศัยกรอบการดำเนินการภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจดำเนินการ คือ พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457

3) สภาองค์กรชุมชน มีรูปแบบกระบวนการขับเคลื่อนที่ชัดเจนและสะท้อนบริบทสำคัญของภาคีการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม ซึ่งสอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติสภาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2551

ด้วยกระบวนการเชื่อมร้อยของหน่วยงาน/องค์กรภาคีเครือข่ายที่นำไปสู่การประกอบสร้างรูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการสภาพลเมืองตำบลควนรูเชิงพื้นที่ ทั้งในส่วนของกระบวนการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความร่วมมือของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการขับเคลื่อนจากสภาองค์กรชุมชนที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการเปิดพื้นที่ของภาคประชาชนด้วยโครงสร้าง ดังนี้

ภาพประกอบ 2 แนวทางการประกอบสร้างภาคีเครือข่ายของการบริหารจัดการสภาพลเมืองตำบลควนรู (ที่มา : อัครศิรี ลาป้อ และภาณุ ธรรมสุวรรณ, 2559)

2. ปัจจัยหนุนเสริมที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จรวมทั้งการนำกลไกประชาธิปไตยระดับท้องถิ่น ไปใช้พัฒนาศักยภาพการทำงานของสภาพลเมืองตำบลควนรู อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา

การก่อรูปของสภาพการเมืองพื้นที่ตำบลควนรู ซึ่งมีฐานคิดจากอุดมการณ์ประชาธิปไตยที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนและยกระดับสภาพประชาชนตำบลควนรูอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมในบริบทของเครือข่ายการขับเคลื่อนอุดมการณ์ประชาธิปไตยรวมถึงการเปิดพื้นที่ให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมและมีบทบาททางการเมืองล้วนเป็นปัจจัยหนุนเสริมสู่การสร้างความสำเร็จของสภาพการเมือง ในขณะที่เดียวกันการเชื่อมโยงของปัจจัยดังกล่าวสะท้อนความสำเร็จในการขับเคลื่อนกิจกรรมผ่านรูปแบบการบริหารจัดการ ด้วยกลไกของสภาพเมืองนั้นเป็นผลมาจากเงื่อนไขสำคัญ ดังต่อไปนี้

2.1 บทบาทของผู้นำของสภาพเมืองควนรู ไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางการ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รวมถึงฝ่ายสภาและฝ่ายบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะผู้นำการกระจายอำนาจและผลประโยชน์ระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ ของชุมชน นอกจากนี้ผู้นำ สภาองค์กรชุมชนมีบทบาทที่สำคัญในหนุนเสริมศักยภาพและการจัดการความรู้ประชาธิปไตยชุมชน รวมทั้งทำหน้าที่เป็นเสมือน “กาวใจ” ในการช่วยประสานงานและสร้างความเข้าใจให้กับชาวบ้าน เช่นเดียวกับการวิจัยของอรุณศิริ วชิรชจร (2559 : 78) พบว่าการดำเนินการของสภาองค์กรชุมชนต้องมีแกนนำที่มีความรู้ความสามารถ มีภาวะผู้นำเพื่อนำพาชุมชนไปสู่ทิศทางพัฒนาที่ดีขึ้นและมีการเชื่อมโยงเครือข่ายการพัฒนาที่หลากหลาย

2.2 การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรมของภาคประชาชน หน่วยงานที่เข้ามาสนับสนุนการทำงานในพื้นที่ตำบลควนรู ประกอบไปด้วย ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดสงขลา, สถาบันการจัดการสังคม, สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมทั้งสถาบันการศึกษาในพื้นที่ เป็นต้น

2.3 กระบวนการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วม ตั้งแต่การวางแผนโดยผ่านเวทีชุมชนเพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนของสมาชิกในชุมชนด้วยกัน หลังจากทีโครงการเป็นที่ยอมรับของชุมชนแล้วก็จะร่วมกันทำกิจกรรมโดยมีการประชุมกันทุกเดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงานและเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมก็จะมีการประชุมเพื่อช่วยกันประเมินผลความสำเร็จของโครงการ เป็นต้น

ในส่วนของบทบาทหน้าที่ของสภาพเมืองตำบลควนรู กับการสร้างเสริมประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่นผ่านรูปแบบประชาธิปไตยแบบปกครองตนเอง ที่เกิดขึ้นในตำบลควนรูนั้นยังเป็นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแรงบันดาลใจของพลเมืองกับการมีส่วนร่วมในกิจการสาธารณะ อันเกิดจากความต้องการพื้นฐาน 3 ประการ (Forrest.D.Mathews, 1999) ได้แก่ 1) การต้องการควบคุมความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในอนาคต 2) ความต้องการแก้ปัญหาหรือทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง 3) ความต้องการในการเยียวยาความสัมพันธ์ที่อ่อนแอของชุมชน และความสัมพันธ์ของการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง นอกจากนี้สภาพเมืองยังเป็นความพยายามที่จะทำให้รูปแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทน ผ่านการเลือกตั้งเป็นเพียงกระบวนการหนึ่งของการพยายามสร้างประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ไม่ใช่การทำให้ประชาธิปไตยแบบเลือกตั้งเป็นเป้าหมายของประชาธิปไตย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งกระบวนการประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ภายใต้เจตนาของมุมมองของการจัดสภาพเมืองตำบลควนรู ก็คือกระบวนการในการเป็นประชาธิปไตยจะต้องเป็นการผสมผสานระหว่างการใช้ระบบเสียงข้างมากและการมีส่วนร่วมรวมทั้งมีพื้นที่แสดงความคิดเห็น (ที่นำไปสู่การปฏิบัติจริงเชิงรูปธรรม) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ในตำบล ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของธัญ เกตุวงศ์ (2558 : 65) ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดการก่อรูปของสภาพเมือง/สมัชชาพลเมืองว่ามีพื้นฐานมาจากแนวคิดประชาธิปไตยทางตรงที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและความเป็นไปของสังคมการเมืองของตนและเมื่อพิจารณากระบวนการขับเคลื่อนประชาธิปไตยในตำบลควนรู ผ่านสภาพเมืองนั้นเป็นกลไกการทำงานในลักษณะที่คณะผู้วิจัยสรุปว่า รูปแบบและการบริหารจัดการของสภาพเมืองตำบลควนรู สอดคล้องกับประชาธิปไตยลักษณะปกครองตนเอง (Self-Government) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาความเข้มแข็งจากชุดอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญด้วยการบูรณาการพื้นที่ทางการเมืองร่วมกับการเน้นกลไกการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนระดับท้องถิ่น ด้วยชุดความคิดของ “การลองผิดลองถูก” หรือ “Trial and Error” ซึ่งแตกต่างจากประชาธิปไตยแบบกระแสหลักภายใต้ค่านิยมวัฒนธรรมประชาธิปไตยแบบตะวันตกที่เน้นการคำนึงเฉพาะกระบวนการที่อิงอยู่บนฐานคิดของการใช้เสียงส่วนใหญ่กำหนดชุดความคิดหลัก แต่กรณีของสภาพเมืองตำบลควนรูอยู่บนฐานคิดที่เกิดขึ้นกลับมีลักษณะเรียนรู้กระบวนการทำงานโดยวิธี

“การแสวงหาวิสัยทัศน์ร่วมกันหลังจากนั้นทุกฝ่ายก็จะแสวงหาและ เดินตามหนทางต่าง ๆ ที่วางไว้เพื่อนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์เหล่านั้น” (สมนึก หนูเงิน, 2559 : สัมภาษณ์) กระทั่งสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังนำไปสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาโลกในการนำประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นไปเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมตำบลควนรู จากข้อค้นพบข้างต้นผสมผสานกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ในบริบทของสภาพแวดล้อมตำบลควนรูของประชาชนรวมทั้งความคิดเห็นที่มีต่อความสำคัญและความจำเป็นของสภาพแวดล้อมตำบลควนรู พบว่าสภาพแวดล้อมตำบลควนรูมีกลไกในการฝึกฝนการเรียนรู้และสร้างพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยระดับฐานราก ถือเป็นชุดความคิดสำคัญในการประกอบสร้างอำนาจของประชาชนด้วยบริบทของประชาธิปไตยแบบปกครองตนเองที่สะท้อนปรากฏการณ์การดำเนินงานผ่านแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและกลไกการบริหารจัดการของเครือข่ายสภาพแวดล้อม อันนำไปสู่การกำหนดกระบวนการดำเนินการในรูปแบบสภาพแวดล้อมควนรูนั้น คณะผู้วิจัยเห็นว่าสภาพแวดล้อมมีสถานะและบทบาทที่สำคัญต่อการนำประชาธิปไตยไปเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมผ่านแนวทางการยกระดับพื้นที่ทางการเมืองให้เป็นเสมือนเวทีสาธารณะ (Civic Forum) ระดับตำบลและในบริบทของการเป็นเวทีในการเสริมสร้างพลังอำนาจ (Empowerment) ผ่านการทำงานระหว่างภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่ด้วยชุดของเครื่องมือที่เสริมสร้างประสิทธิภาพการบริการสาธารณะของรัฐ ซึ่งข้อค้นพบที่สำคัญดังกล่าวเป็นเสมือนกลไกที่ผลักดันให้เกิดการสถาปนาอำนาจประชาธิปไตยแบบปกครองตนเองระดับท้องถิ่นอีกด้วย นอกจากนี้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตำบลควนรู อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลานั้นได้สะท้อนถึงมิติของการเกี่ยวเนื่องจากความพยายามสร้างประชาธิปไตยระดับชุมชนด้วยกระบวนการที่ชุมชนท้องถิ่นลุกขึ้นมาจัดการชุมชนด้วยตนเอง จึงเสมือนเป็นกลไกสำคัญที่ฝึกฝนการเรียนรู้และสร้างพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งคำว่าพลเมืองในที่นี้จะสอดคล้องกับข้อสรุปจากการศึกษาของเอนก เหล่าธรรมทัศน์ (2553 : 68) ที่สะท้อนการเปลี่ยนสภาพจากการที่ชาวบ้านในชุมชนชนบทที่ถูกมองในลักษณะการขาดความกระตือรือร้น (Passive) ถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มชายขอบของอำนาจและวัฒนธรรมทางการเมือง และเป็นคนชายขอบของทรัพยากรทางเศรษฐกิจให้กลายเป็นบุคคลตื่นรู้และอยากที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองและการกำหนดชีวิตของตนเองทั้งทางเศรษฐกิจและการเมือง ดังนั้นข้อค้นพบสำคัญอันเกิดจากการก่อรูปของสภาพแวดล้อมตำบลควนรูในครั้งนี้ สามารถสรุปข้อค้นพบที่สำคัญได้ว่าจะเป็นการสร้างพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น (Active Citizen) ตามครรลองประชาธิปไตยที่เชื่อมร้อยกับการสถาปนาอำนาจของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชนได้อย่างเป็นรูปธรรม และยังต่อยอดว่าการขยายตัวของอุดมการณ์แบบชุมชนประชาธิปไตยนั้น ได้เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้สังคมสามารถเผชิญกับปัญหาที่มีเงื่อนไข อันเกิดจากประชาธิปไตยแบบแข่งขัน หรือประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมของปัจเจกเพียงมิติเดียวได้อีกต่อไป จึงต้องพิจารณาถึงการให้ความเข้มแข็งทางการเมืองกับชุมชนมากขึ้นด้วยการให้ความสำคัญกับการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองไปพร้อมกันด้วย (Joseph & Others, 2007 : 7)

ในท้ายที่สุดบทบาทในการฝึกฝนและสร้างความเป็นพลเมืองของตัวแบบประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่นที่เกิดขึ้นในตำบลควนรูนี้ คณะผู้วิจัยเห็นว่า เป็นผลพวงจากความพยายามที่ผู้คนในชุมชนปรับและเปลี่ยนความสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกชุมชนใหม่ ด้วยของการปรับความคิดทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือนร้อนของชุมชน การปรับองค์กรการเมืองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ รวมถึงการปรับการทำงานของภาคประชาชนเข้าสู่กลไกประชาสังคมที่รัฐเป็นผู้สร้างขึ้น ทั้งนี้เพื่อที่จะทำให้การทำงานของภาคประชาชนได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายในสังคม ผ่านการจัดตั้งสภาพแวดล้อมตำบลควนรูด้วยกระบวนการปรับและเปลี่ยนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นการเรียนรู้ที่จะเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตและวิถีชีวิตของคนในชุมชนโดยตัวชุมชนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่าการที่ผู้คนในชุมชนชนบทเผชิญกับสภาพปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองทำให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกทางการเมือง และตื่นรู้ในทางการเมือง นำไปสู่การแสวงหาโอกาสในการเข้าไป

มีส่วนร่วมด้วยพื้นฐานอำนาจการปกครองตนเอง รวมทั้งการตระหนักรู้ในสิทธิ บทบาทและหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่สำคัญของสังคมในระดับต่าง ๆ ด้วยกลไกดังกล่าวจึงสัมพันธ์การสร้างสรรคความคิด ความเชื่อเชิงอุดมการณ์ในรูปแบบประชาธิปไตยผ่านสภาพเมืองตำบลนครครั้งนี้จึงเป็นเสมือนแนวทางสำคัญในการสร้างบุคคล ให้เป็นผู้มีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตย พร้อมทั้งสร้างพื้นฐานการมีส่วนร่วมทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจควบคู่กับความเป็พลเมืองได้อย่างมีนัยสำคัญต่อไป (Yonne & Alan, 2007)

ข้อเสนอแนะ

1. การปรับปรุงแบบความสัมพันธ์ของภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการและพัฒนาท้องถิ่น จากภาคีเครือข่ายลักษณะ 3 ขา อันประกอบด้วย ท้องถิ่น ท้องที่ และสภาองค์กรชุมชน ให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นโดยเปิดพื้นที่ให้สถาบันการศึกษาในพื้นที่มีส่วนช่วยให้คำปรึกษาทางเทคนิคหรือวิชาการ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนในฐานะของหน่วยสนับสนุนงบประมาณ ในกระบวนการดำเนินงานลักษณะภาคีเครือข่าย 5 ฝ่าย ซึ่งคาดว่าจะทำให้มีความเป็นไปได้สูงในการยกระดับและพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการสภาพเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การขยายช่องทางรวมทั้งพื้นที่ที่จะนำไปสู่กระบวนการสร้างการรับรู้ และแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันอย่างหลากหลายของภาคีเครือข่ายในบริบทของสภาพเมืองจะขยายผลให้สามารถสร้างพื้นที่ ในการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีความชัดเจนและบูรณาการบทบาทหน้าที่ของภาคส่วนต่าง ๆ อย่างสมดุล อันจะทำให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างมีทิศทางร่วมที่มีประสิทธิผล

3. ควรสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่ประชาชนด้วยการกระตุ้นเตือนให้ประชาชน เรียนรู้และตระหนักในสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพที่พึงมี เพื่อยกระดับความเป็นพลเมืองที่มีอุดมการณ์ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง พร้อมทั้งสร้างทัศนคติว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยรูปแบบที่เหมาะสมตามครรลองของการใช้อำนาจที่แท้จริงในระบอบประชาธิปไตยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยโครงการวิจัยเงินรายได้ มหาวิทยาลัยทักษิณ กองทุนวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ประเภททุนวิจัยตามยุทธศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559 รวมทั้งการอนุเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมถึงองค์กรภาคีเครือข่ายในพื้นที่วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพลเมืองตำบลนคร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลาทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

ชัยณรงค์ เครือนวน และสิตางค์ เจริญวงศ์. (2556). *การสร้างประชาธิปไตยชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดสระแก้ว : ฐานการพัฒนา*

องค์กรปกครองท้องถิ่นจากภาคประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).

โชคชัย ลิ้มประดิษฐ์. (2552). *อภิวัฒน์ท้องถิ่น : สรรพทฤษฎีการเมืองเพื่อสร้างท้องถิ่นให้เป็นฐานใหม่ของประชาธิปไตย*.

ในแอนก เหล่าธรรมทัศน์. กรุงเทพฯ: ที คิว พี.

ถัน จุลนวล. (2559). องค์การบริหารส่วนตำบลนคร ตำบลนคร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา. (15 กันยายน 2559) สัมภาษณ์.

ธัญ เกตุวงกต. (2558). *บนทางแพร่งแห่งสภาพเมือง/สมัชชาพลเมืองของไทย*. รัฐสภาสาร, 63(7), 9-28.

ศักดิ์ชัย พูลผล. (2559). องค์การบริหารส่วนตำบลนคร ตำบลนคร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา. (11 กันยายน 2559) สัมภาษณ์.

สวิง ต้นอุต และไพสิฐ พาณิษฐ์กุล. (2556). *การศึกษารูปแบบสภาพเมืองที่เหมาะสมสำหรับเชียงใหม่จัดการตนเอง*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).

สมนึก หนูเงิน. (2559). องค์การบริหารส่วนตำบลนคร ตำบลนคร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา. (13 กันยายน 2559) สัมภาษณ์.

- สุภางค์ จันทวานิช. (2547). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรสิทธิ์ วชิรขจร. (2559). การประเมินการดำเนินงานของสภาองค์กรชุมชน. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 11(2), 31–58.
- อัศวศิริ ลาปี่ และภานุ ธรรมสุวรรณ. (2559). รูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมบนฐานประชาธิปไตย ชุมชน ศึกษากรณีการจัดตั้งสภาพแวดล้อมตำบลควนรู อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู. (2555). *โครงการสร้างสุขภาวะผู้บริโภครตำบลควนรู*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว).
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2553). *ประชาธิปไตยชุมชนรัฐศาสตร์สำหรับสภาองค์กรชุมชน*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).
- Forrest David Mathews. (1999). *Politics for Peoples: Finding a Responsible Public Voice* (2nd Ed.), Chicago: University of Illinois Press. Chapter 7.
- Joseph E Kahne and Others. (2007). *Developing Citizen : The Impact of Civic Learning Opportunity on Student's Commitment to Civic Participation*. Paper presented at The Annual Meeting of The American Political Science Association. Chicago: Illinois.
- Yonne Hebert and Alan Sears. (2007). *Citizenship Education*. Retrieved 30 July 2017. Form http://www.cea-ace.ca/media/en/Citizenship_Education.pdf